

Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne de Hayatın İçinde Türkiye’de NEET Gençlik

“Eğitimde ve istihdam olmayan gençler” ya da İngilizce tanımın kısaltmasıyla NEET gençler Türkiye için en acil politika geliştirilmesi gereken konulardan biri olarak öne çıkıyor. AB ve OECD ile karşılaştırıldığında alarm veren göstergeler, yerel araştırmalar ve anketler karar alıcıları bu konuda kapsamlı bir toplumsal dönüşümü sağlayacak girişimlere mecbur kılıyor.

Elif Yıldız Kızılca

* İstanbul Planlama Ajansı

NEET gençler arasında uzun zamandır işsiz olanlar, kayıt dışı çalışanlar, genç anneler, göçmenler, engelli gençler, dezavantajlı gruplar var ve bu durum ne kadar heterojen bir grupla karşı karşıya olduğunu gözler önüne seriyor.

Diğer bir açıdan, günümüzde birçok ülkenin nüfusundan daha fazla genç Türkiye’de yaşıyor. Bu oranlar Türkiye’nin gençlerle ilgili diğer birçok ülkeye göre daha kapsamlı, ulusal ölçekli ve etki alanı yüksek politikalar üretmesi gerektiğinin niceliksel bir göstergesi. Bu politikalara ihtiyacı öne çıkaran en önemli veri ise Türkiye’nin OECD ve AB ülkeleri arasında %28,32’lik oranla NEET genç oranı en yüksek ülke olması.² Türkiye genç işsizliği bakımından Yunanistan,

İspanya, İtalya, Şili gibi ülkelere³ kıyasla daha düşük oranlara sahip olsa da gençlerin eğitime katılım durumu Türkiye’yi NEET gençler konusunda tüm bu ülkeler arasında en üst sıraya çıkarıyor.

Avrupa’da 2010’lu yılların başından bugüne doğru NEET gençlerin ağırlığına baktığımızda ulusal ve yerel ölçekte gençlere yönelik uygulanan politikalarla söz konusu sınıflandırmadaki nüfusun %13’ten %10 gibi oranlara gerilediğini görüyoruz.⁴ Birçok Avrupa ülkesinde ise NEET gençlerin oranı %10’un altında. Aynı yıllarda Türkiye, uygulanan politikalarla 20-24 yaş arası NEET genç oranında %10 puandan fazla düşüşle Letonya ile birlikte en ciddi düşüşün yaşandığı ülkelerden biri oldu.⁵ Ancak NEET gençlerin mevcut oranı bu politikaların yetersiz olduğunun bir göstergesi ve bu ciddi düşüşün 2010’lı yılların ilk yarısında görüldüğünü özellikle belirtmek gerek. Son yıllarda yaşanan değişimler NEET gençlere yönelik daha etkili politikalar üretilmesi gerektiğini ortaya koyuyor.

Aktarılan verilerde görüldüğü üzere Türkiye’de çok sayıda gencin ne eğitimde ne istihdamda yer alması önemli bir sorun olsa da gençler açısından sorunlar bundan ibaret değil. İstanbul İstatistik Ofisi’nin NEET gençlere yönelik gelecek kaygısını ve yaşam algısını konu edinen 2021 tarihli araştırmasına göre, gençlerin %86,3’ü “bir tanıdığı olmadan Türkiye’de iş bulmanın zor olduğunu” düşünüyor, %52,9’u ise “Türkiye’de iyi eğitim alanların iyi yaşam sürdüğü” fikrine katılmıyor ve bu şekilde düşünenlerin oranı ilkokul mezunu olan gençlerde %76,5’e ulaşıyor.⁶ Bu durum aynı zamanda geçmiş yıllarda oldukça kabul görülen bir algı olan ‘okul okuyarak başarılı olma’ kabulünün ne kadar sarsıldığını da gösteriyor.

Yurt dışına gitmek için sıra bekleyen binlerce doktor TUS (Tıpta Uzmanlık Sınavı) yerine dil sınavlarına çalışıyor. Bu duruma yönelik iletişim sağlanması için kurulan Telegram grubunun üye sayısı 8 bin kişiyi geçmiş durumda.

Türkiye’de NEET gençlere yönelik eğitim alanında tartışmalı çeşitli politikalar üretilse de ülkenin genel politikaları ve uygulamaları değiştirilmeden gidişatın olumluya dönmesi zor bir ihtimal. Bu bağlamda yapılan araştırmalara bakıldığında Türkiye dışındaki alternatiflerin gençler tarafından daha çok değerlendirildiği de görülüyor. Örnek olarak *Türkiye’de Gençlerin İyi Olma Hali Araştırması* verileri incelendiğinde gençlerin en fazla “daha iyi iş olanakları” bulma amacıyla başka bir ülkeye yerleşmek istedikleri anlaşılıyor ve farklı bir ülkeye yerleşmek isteyen gençlerin oranının 2019 yılında %45,9 iken 2020’de %57,3’e ulaşması dikkat çekiyor.⁷ İstanbul İstatistik Ofisi’nin NEET gençlere yönelik 2021 yılında gerçekleştirdiği araştırmasında da gençlerin %75’inin yurt dışında çalışmak istediği daha çarpıcı bir oranla görülüyor. Bu çalışmada yer alan verilere göre, Türkiye’de gençlerin neredeyse dörtte üçü ülke dışında daha iyi iş olanaklarına

sahip olacağını düşünüyor. Burada genellikle ‘daha iyi iş’ olarak görülenin, kalfiye olunması gereken işlerden ziyade zaman-ış-gelir eksenini arasında insanlara daha yaşanabilir hayatlar sunan ülkelerin sağladığı iş imkânları olduğunun altını çizmek önemli. Şöförlük, kuryelik, garsonluk, çocuk bakıcılığı vb. gibi meslekleri kapsayan hizmet sektörü burada özellikle ön plana çıkmaktadır. Fakat asıl çarpıcı durum uzmanlık gerektiren mesleklere yönelik eğitim alan gençlerde ortaya çıkıyor. Türkiye’de en yüksek üniversite ve bölüm puanlarının önemli bir kısmının tıp fakülteleri olduğu düşünülürken tıp mezunu doktorların 3 binden fazlasının yakın zamanda Almanya’ya gitmesi önemli bir sorun olarak öne çıkıyor. Sıra beklemekte olan binlercesi de TUS (Tıpta Uzmanlık Sınavı) yerine dil sınavlarına çalışıyor. Bu duruma yönelik iletişim sağlanması için kurulan Telegram grubunun üye sayısı 8 bin kişiyi geçmiş durumda.⁸ Tartışmasız her alanda karşımıza çıkan bu durum Türkiye’de gençlerin hayatlarını sürdürme motivasyonunun ne kadar yara aldığını ve sıkışmışlıklarını bir kez daha ortaya çıkarıyor.

Türkiye’deki NEET gençlerin oranında pandemi döneminde daha fazla belirginleşen artış eğilimi ile gençlerin ülkeye yönelik algıları ve beklentileri, toplumsal ve ekonomik krizin büyüklüğünün önemli bir göstergesi. Bu krizlerin etki seviyeleri düşürülmedikçe NEET gençlere yönelik etkili politikaların üretilmesi de bir o kadar zor. Fakat geç kalmadan sürece yönelik etkili politikaların uygulamaya geçirilmesi de elzem. Keza Türkiye çalışabilir nüfus oranıyla demografik fırsat penceresi olarak adlandırılan dönemin içinde olduğu bu süreci fırsata çevirememekte ve genç nüfus avantajını işe yarar bir potansiyele dönüştürememektedir.⁹

Son olarak sayısı milyonları aşan NEET gençlerin resmi olarak eğitim ve istihdamda görülmesi de düşük maaşlı işlerde kayıt dışı olarak hayatlarını sürdürmesi, 15-29 yaş arası Türkiye’de NEET olan genç kadın sayısının, erkeklerden oldukça yüksek olması¹⁰, düşük gelirli ailelerdeki çocuk ve gençlerin eğitime erişimde yaşadıkları zorluklar vb. birçok durum NEET gençlere yönelik uygulanacak politikalarda oldukça önemli konu başlıkları olduğunu

belirtmek gerekiyor. Daha da ayrıntılı bakacak olursak NEET gençler arasında uzun zamandır işsiz olan gençler, kayıt dışı çalışanlar, genç anneler, göçmenler, engelli gençler, dezavantajlı gruplar var ve bu durum ne kadar heterojen bir grupla karşı karşıya olduğunu gözler önüne seriyor. NEET gençler eğitimde ve istihdamda yer bulamadıkları gibi, İstanbul Planlama Ajansı birimleri tarafından gençlik çalışan uzman isimler ve ilkokul, lise ve üniversite mezunu gençlerle yapılan odak grup görüşmelerinde ortaya çıktığı üzere hayatın içinde de yer alamıyorlar ve bu durum gençlerle toplum arasındaki kopukluğun ciddi ölçekte artmasına neden oluyor. Türkiye’nin içinde olduğu mevcut şartlar göz önüne alınarak her biri özelinde konu odaklı politika ve uygulamaların geç kalmadan hayata geçirilmesi ve bunun sadece eğitim ve istihdam odaklı değil önemli bir toplumsal dönüşümü de içermesi gerekiyor.

Notlar

- 1 TÜİK (2020). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.
- 2 TÜİK (2020). İşgücü İstatistikleri.
- 3 OECD (2021). Yaş Grubuna Göre İşsizlik Oranları, Eylül.https://www.oecd.org/employment/youth/
- 4 Avrupa ülkelerinde ulusal ve yerel ölçekte uygulanan politikaları ayrıntılı olarak incelemek için bkz. İPA (2021). Yerel Yönetimler için Politika Rehberi:Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler. Eylül.s. 30-43..
- 5 OECD (2020). Education at a Glance 2020: OECDIndicators. https://www.oecd-ilibrary.org/sites/bd3a6fb1-en/index.html?itemId=/content/com-ponent/bd3a6fb1-en
- 6 İstanbul İstatistik Ofisi (2021). Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler Araştırması, Mart.
- 7 Habitat Derneği. “Türkiye’de Gençlerin İyi Olma Hali Araştırması Özet Bulgular 2020” https://habitatderneği.org/wp-content/uploads/genclerin-iyi-olma-hali-arastirmasi-3-rapor-ozeti.pdf
- 8 T24 (2021) “Son iki yılda 3 binden fazla doktor Almanya’ya gitti, binlercesi sırada bekliyor: Rapor içintehtit edildi, olaysız geçen gecem olmadı”. 26 Haziran, https://t24.com.tr/haber/son-iki-yilda-3-binden-fazla-doktor-alman-ya-ya-gitti-binlercesi-sirada-bekliyor-rapor-icin-tehtit-edildim-olaysiz-gecen-gecem-olma-di.961779
- 9 Bu konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgiye ulaşabilmek için İPA Enstitü tarafından İstanbul İstatistik Ofisi ve Sosyal Politikalar Ofisi katkılarıyla hazırlanan “Yerel Yönetimler için Politika Rehberi: Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler” raporunu inceleyebilirsiniz.
- 10 OECD, “Youth not in Employment, Education or Training (Neet)” https://data.oecd.org/youthnac/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.htm